

- **Osobnost člověka se zrakovým postižením**

- Zita Nováková

Vliv zrakové vady na osobnost

- vliv na celou osobnost
  - psychický a fyzický vývoj
- primární postižení
- sekundární změny – sensorická deprivace
- míra vlivu závisí na:
  - diagnóze
  - závažnosti – stupni vady
  - době vzniku a etiologii vady

Vada vrozená nebo získaná?

- v jaké míře byly vytvořeny adekvátní vizuální představy o okolním světě
  - 5-7 let – hranice pro zachování zrakových představ
  - zformování osobnosti
- subjektivní zpracování zátěže sebou samým a blízkým okolím

Akceptace vady (Čálek, 1992)

- Definice, pojmy
- **přijetí**, osvojení všech životních **možností a omezení** souvisejících s postižením
- aktivní přístup k životním situacím a motivace je řešit
- sebeakceptace – sebebřijetí - sebeúcta

Faktory akceptace

- osobnost člověka a její rysy
- aspirace člověka
- životní příběh
- bezprostřední okolí
- životní podmínky
- kompenzační schopnosti
- naplnění kvality života

Nonakceptace/inakceptace ztráty zraku

- může být dílčí nebo celková
- stigmatizace, pocity méněcennosti
- 2 extrémy
  - **popírání** – (např. prakticky nevidomí) - motivační hyperkompenzace
  - **zveličování** - podlehnutí –syndrom naučené bezmocnosti (Jesenský a kol., 2007)
- důvodem nedostatečná informovanost

Rodina dítěte s vrozeným zrakovým postižením

- narození dítěte s postižením – trauma, zátěž
- fáze přijetí pozice rodiče s postižením
  - šok a popření
  - postupná akceptace a vyrovnávání se s problémem
  - fáze realismu
  - plná akceptace?
- sourozenci

Oslabení či ztráta zraku v dospělém a seniorském věku

- rozdíl ve věkových pásmech
- progresivní/pozvolná nebo náhlá ztráta
- trauma, nevratná ztráta kompetencí

Senioři

- postižení jednotlivých zrakových funkcí
- odlišná rychlost zpracování informací
- výrazné riziko **rezignace a sociální izolace**

Akceptace a sebepojetí

- Akceptace X stigmatizace a pocity méněcennosti
- Sebeпоjetí souvisí s pocity méněcennosti
- Úroveň sebepojetí → úroveň kompetencí
- Autonomie – svébytnost, nezávislost, právo rozhodovat o svém životě
  - batolecí věk
  - Puberta
- Hledání sebe sama a své identity
- Aktivní přístup X pasivní přístup

Vývoj osobnosti dítěte s těžkou vrozenou vadou (Vágnerová, 1995, McLinden, 1997)

- psychický vývoj
  - stejné fáze jako u intaktních, ale se specifiky
  - ovlivněn závažností vady, dědičností, prostředím, výchovným stylem
- v raném věku mluvíme o **psychomotorickém vývoji**
- 3 složky
  - kognitivní vývoj

sociální vývoj

pohybový vývoj

Kognitivní vývoj, myšlení a řeč

- sensorická deprivace – snížení aktivační úrovně
- omezení poznávacích schopností zrakovou cestou
- kompenzace hmatem, sluchem, čichem, atd.
- koncentrace pozornosti – snížená
- trénink paměti
- nedostatek smyslové zkušenosti → narušení diferenciací představ → specifika v myšlení
- řeč
  - kompenzační funkce – verbalismy
  - kognitivní a komunikační funkce

Pohybový vývoj

- omezení aktivity a pohybu
- opožděný vývoj a přeskočení některých fází
- hypotonie, špatné držení těla, rotace chodidel, nakloněná hlava
- automatismy – kývání
- rozvoj prostorové orientace a samostatného pohybu (POSP), cílený nácvik

Sociální vývoj

- omezení vizuálního kontaktu
- nemožnost učení nápodobou
- větší závislost na ostatních
- Souvisí také se sebeobslužnými dovednostmi
- posilování sociálních dovedností – zvládání sociálních situací (komunikace, zvládání náročných situací, atd.)

- Videomateriál
- <http://www.youtube.com/watch?v=thsimc7LfvU>

Děkuji za pozornost!